

TheoThijssen MUSEUM

De Digitale Bode juni 2025

Nieuwsbrief van het Theo Thijssen Museum, jaargang 6, nummer 6

De Digitale Bode is een uitgave van het Theo Thijssen Museum en bevat artikelen over leven en werk van Theo Thijssen, onderwijs, literatuur (in het bijzonder de boeken van Theo Thijssen), Amsterdam (in het bijzonder de Jordaan) en cultuur in het algemeen. *DDB* komt tien keer per jaar uit. Daarnaast geeft het Museum tweemaal per jaar het (papieren) *Theo Thijssen Bulletin* uit.

Eerste Leliedwarsstraat 16
1015 TA Amsterdam
Tel. 020 4207119
www.theothijssenmuseum.nl

Nu in het Museum:

Lekker Lezen:

De leeslessen van Theo Thijssen

Een expositie over het belang van lezen, waarover Theo Thijssen heel wat behartigenswaardigs schreef. Het gaat ook over de oorzaken van de huidige leescrisis. Over het leesonderwijs in de laatste twee eeuwen en over wat de jonge Theo Thijssen zelf las. Over zijn eigenwijze denkbeelden over goede (én beroerde) jeugdliteratuur. En over hoe we de jeugd weer aan het lezen krijgen. Als toegift toont het museum een aantal klassieke kinderboeken van de afgelopen eeuw – die ongetwijfeld bij menigeen veel mooie herinneringen op zullen roepen.

In dit nummer...

Omzien in tevredenheid, vooruitzichten met vertrouwen. **Rob de Klerk** draagt de zorg over *De Digitale Bode* over. Van een soort clubblaadje dat twee keer per jaar uitkwam, maakte hij een bijna volwaardig maandblad. Wat Rob grotendeels in z'n eentje deed, wordt nu door drie (!) mensen gedaan.

Trudy Franc neemt in deze speciale editie het openingsnummer, dat we steeds proberen te plaatsen in het thema van de tentoonstelling in het museum over lezen, voor haar rekening. De schrijver schrijft, de lezer leest. Maar soms leest de lezer net iets anders dan de schrijver bedoelt. Zo las ze niet lang geleden een vreemd bericht over katten bij het COA. Trudy blijft zich soms verbazen over wat er nu precies bedoeld wordt. Je moet het maar snappen. Lees ik dat nou goed?

Hans Huijboom neemt ons opnieuw mee naar Plekjes in de Jordaan. Bij Johan Cruijff denk je aan Betondorp. Bij het hoekhuis Akkerstraat 32/Tuinbouwstraat 67 is zijn shirt met nummer 14 in de stoep verwerkt. Maar als je op de Elandsgracht loopt, zie je op de gevel van 98 de naam Cruyff (gek genoeg met een y. Wat had de grootste voetballer met de Jordaan te maken, vraag je je dan af. Zijn biograaf, Auke Kok, helpt je uit de brand. Hans zocht het nog verder uit.

Op zijn reis door de Baltische landen bezocht **Peter Boer** het zomerhuis van Thomas Mann in Nida. Op weg daar naartoe proefde hij dezelfde sfeer als Bergen waar Theo Thijssen in de jaren dertig van de vorige eeuw een zomerhuis aan de Komlaan 27 huurde. Thomas Mann en Theo Thijssen kun je niet met elkaar vergelijken. Daar gaat dit stukje ook niet over. Behalve dat het tijdgenoten van elkaar waren.

'Schrijvers hebben ruzie met Mark Zuckerberg', hoorden we **Nelleke Noordervliet** op zondag morgen 6 juni bij het programma OVT – VPRO in haar column. 'Hij traint zijn AI modellen met teksten, hoewel ze dat hebben verboden. Omdat AI niet meer weg te denken is, kunnen we AI maar liever trainen met goede originele teksten. Tegen betaling uiteraard. Ik weet het, we leveren een verloren strijd. Maar wie die strijd voor de unieke, originele tekst niet blijven maken, wordt de taal van de machine de baas. Dan gaan de mensen zwijgen. Dan gaat de taal dood' We zochten contact met de redactie om de column te plaatsen. Er volgde een snelle reactie. Maar natuurlijk!

De wandelingen van het Theo Thijssen Museum zijn ook weer op een rijtje gezet.

Deze editie sluit traditiegetrouw af met een mooie maar scherpe column van **Floris Boudens**. Hij refereert aan een de onderwijscolumn van Erik Ex *Is het fascisme terug* in *Trouw*. Het is niet zijn bedoeling die column over te doen. Het antwoord is dat experts deze vraag positief beantwoorden. Wel zijn er nuances aan te brengen. Zo zijn de demarcatielijnen diffuus, maar een grove indicatie kan worden gegeven als de beweging gewelddadig is. Het onderwerp is hier de spanning die ik ervaar bij het lesgeven, die te maken heeft met mijn politieke kleur. Kortom: lees Floris! En herlees. De column stemt wederom tot nadenken.

Omzien in tevredenheid, vooruitzien met vertrouwen

Door Rob de Klerk

Zes jaar lang heb ik, uiteindelijk bijna maandelijks, met ontzettend veel plezier *De Digitale Bode* in elkaar zitten knutselen. Artikelen over alles wat ook maar in de verte aan Theo Thijssen gerelateerd was, hebben we de revue laten passeren. Zelf vond ik het heerlijk om film- en boekbesprekingen te maken en natuurlijk mijn favoriete plekjes in de Jordaan te beschrijven. Mijn favoriete serie was de reeks waarin tal van schrijvers hun eigen ‘meester Staal’ beschreven. En, iedereen mag zijn eigen voorkeur hebben, ik genoot van de onderwijshistorische stukjes van Sjoerd Karsten.

Met verdriet neem ik nu, gedwongen door gezondheidsproblemen, afstand van *De Bode*. Het gevoel om het over te dragen is een beetje dubbelzinnig. Aan de ene kant is er natuurlijk zoiets van “blijf met je fikken van mijn *Bode* af.” Maar dat gevoel verdwijnt snel als ik zie wie het van mij over neemt. Naast Trudy Franc als eindredacteur (met wie ik al samenwerkte) gaan Ingeborg Seelmann en Peter Boer de vormgeving, respectievelijk de redactie doen. Een team om vertrouwen in te hebben. Ik ga dan ook mijn uiterste best doen om binnenkort een artikel bij ze aan te leveren. ➤

Peter Boer - hoofdredacteur en schrijver. *‘Als ik op de Lindengracht ben, loop ik eerst even naar het beeld van Theo Thijssen. Ik groet het beeld met een knikje. Hoe gek dat misschien ook klinkt. Het gebeurt me iedere keer weer; een zacht knikje en ik zeg: “Hé, ik zie je weer.” Soms fantaseer ik dat hij reageert, van zijn sokkel afstapt en een stukje met me meeloopt. Samen praten we dan honderduit over van alles; over de sociaaldemocratie, politiek, literatuur en onze schrijverij.’*

Dit is het begin van het allereerste stukje dat ik voor Robs *Bode* schreef.

Drie jaar geleden maken Rob en ik kennis. We zitten tegenover elkaar en kletsten wat af over boeken, films, schrijvershuizen en natuurlijk *De Digitale Bode*. Mijn schrijven voor de *Bode* is niet meer opgehouden. Er kwam dan een mailtje of een appje uit Sint Pancras: “Heb je nog een stukje? Zie maar, de deadline is ...” Het blijft nooit lang stil. Ik had het me na onze kennismaking niet kunnen voorstellen dat Rob mij zou vragen om zijn rol als hoofdredacteur voor de *Bode* over te nemen. Begin juni belt hij me op en feliciteert me met mijn benoeming tot hoofdredacteur. Ik word er stil en verlegen van; je kunt het, zegt Rob nog een keer. Dit is de eerste *Bode* die we maken zonder Rob. Ik hoop dat Rob voorlopig nog wel over mijn schouders meekijkt.

FOTO: REGINA VISSCHER

Trudy Franc - eindredacteur en schrijver. Als geboren en getogen Amsterdammer, geschiedenis- en Jordaanliefhebber ben ik al jaren vriend van het Theo Thijssen Museum. Al snel toen Rob met *De Digitale Bode* begon vroeg hij mij om af en toe een stukje voor de *Bode* te schrijven. En omdat ik ook ex schooljuf ben, vroeg hij mij voor de correctie en zo werd ik uiteindelijk eindredacteur. Rob stopt nu helaas om gezondheidsredenen, maar ik ga verder, nu met Peter Boer als hoofdredacteur. Ingeborg Seelemann doet de opmaak. Dat doet ze ook al jaren voor de wijkkrant Jordaan&GoudenReaal, waar ik ook in de redactie zit. Elke editie weer maakt zij een fraaie krant. Met z’n drieën hopen we ook een mooie *Bode* te maken en Rob’s vertrouwen niet te beschamen.

FOTO: ROEL VAN DEN ENDE

Ingeborg Seelemann - opmaak. Mijn hele leven heb ik met veel plezier ‘blaadjes’ gemaakt. Daar wil ik na mijn pensioen niet mee stoppen, dus neem ik de opmaak van deze *Bode* graag op me!

Ik was vroeger een ijverige lezer en heb toen ook de bekendste boeken van Thijssen gelezen. Tegenwoordig ben ik meer een film liefhebber. Als hobby schilder en teken ik portretten: zie ingeborgseelemann.nl.

FOTO: RON DE JONG

Lees ik dat nou goed?

Door Trudy Franc

De schrijver schrijft, de lezer leest. Maar soms leest de lezer iets heel anders dan de schrijver bedoelt. Precies opschrijven wat je bedoelt is niet altijd eenvoudig, en snappen wat je leest lukt ook niet altijd meteen.

Zo las ik een tijdje terug in Het Parool: *COA probeert AZC'S om te katten tot noodopvang*. Wát doet het COA met katten??? Het duurde een aantal keer goed lezen voor ik begreep dat er niet gepest wordt en er ook helemaal geen huisdieren in het spel zijn. Het ging om verbouwingen. Omkatten is blijkbaar een nieuw begrip dat, zoals zoveel helaas, uit de VS komt. To cat a car betekent daar het verbouwen van auto's. Bij ons geldt het kennelijk voor álle verbouwingen. Je moet het maar weten. Snappen wat de schrijver bedoelt is niet altijd makkelijk.

In de Jordaan las ik deze nogal ingewikkelde mededeling op een bordje aan een muur:

FOTOS: TENZU ANDERS VERMELD: TRUDY FRANC

Ook scholen verkondigen vaak wollige nonsens, vooral als het om de onderwijsvisie van de school gaat: *Wij geven les volgens onze visie van ontwikkelingsgericht onderwijs* of *leerlinggericht onderwijs*, of, nog gekker *effectief onderwijs*. Als ik zoiets lees vraag ik me altijd af of er ook scholen zouden bestaan die ineffectief onderwijs geven, zich niet richten op leerlingen, of hun ontwikkeling tegen willen houden? Met mooie woorden helemaal niets opschrijven is beslist een kunst. Op de pedagogische academie was ik er een meester in. Bij elke les die je maakte moesten er procesdoelen, productdoelen en einddoelen beschreven worden. Terwijl het doel van bijvoorbeeld een aardrijkskundes over Afrika natuurlijk gewoon is dat de leerlingen dat werelddeel herkennen, of weten hoe je het opzoekt. Maar dat is te simpel, dus het moest uitgebreid stap voor stap beschreven worden. Ik kon het destijds allemaal in prachtige volzinnen verwoorden. Het betekende niets, maar het ging erin als zoete koek.

Dan de kranten. Die staan vol vreselijke berichten, maar soms is er toch wel grappig nieuws. In een bericht over overlast van duiven las ik: *duivenpoep op je huid veroorzaakt ondragelijke jeugd*.

Reclame-uitingen zijn ook vaak onbedoeld grappig.

De fietsenmaker die dit op een bordje buiten had staan had vast iets anders bedoeld.

Buiten banden € 5

Binnen banden gratis.

En in een advertentie voor opblaaskussens las ik dit:

Heb je een lange reis voor de boeg? Wij hebben je gedekt! Let vooral ook op het uitroepteken.

Ook op straat valt veel te lezen. Vooral bij waarschuwings- en verkeersborden, die tenslotte ook bedoeld zijn om te lezen en zeker ook te begrijpen. Soms wordt er nogal veel tekst gebruikt, zoals het bord bij de steiger op de Happarandadam in de Houthavens.

Hier vallen wat dingen op:

- 1: Die trapjes voor als je per ongeluk in het water valt zijn best fijn, maar ik vraag me dan meteen af of je ook expres kunt vallen; via een schwalbe te water raken lijkt mij beslist zinloos.
- 2: De bewoners mogen 's avonds na 18.00 uur geen bezoek ontvangen. Dat is wel heel erg streng.
- 3: Sowieso lijkt het me erg saai om daar te wonen als zelfs muziek en barbecue verboden zijn.

Voor sommige situaties wordt er niets aan duidelijkheid overgelaten:

En voor andere situaties is de bedoeling juist volstrekt onduidelijk:

En dan zijn er de gezellige schrijffouten, zoals bij deze gevelsteen:

Ik stel me zo voor dat de beeldhouwer zo lekker aan het beitelen was, dat ... oeps... de tekst niet meer goed paste.

FOTO: VERENIGING VAN VRIENDEN VAN AMSTERDAMSE GEVELSTENEN

De maker van dit bord heeft zijn 'oeps moment' niet eens opgemerkt:

En zou de maker van deze gevelsteen dyslectisch geweest zijn?

Maar soms is er ineens literatuur te lezen gewoon zomaar op een raam in de Jordaan.

Lezen, het blijft heerlijk.

Plekjes in de Jordaan

Elandsgracht 98: Cruyff-Smit

Door Hans Huijboom

Bij Johan Cruijff denk je onwillekeurig aan Betondorp. Bij het hoekhuis Akkerstraat 32/Tuinbouwstraat 67 is zijn shirt met nr 14 in de stoep verwerkt. Als jongetje speelde hij al straatvoetbal, denk aan het zwart-witfilmpje waar te zien is dat hij bij 'Het Poortje', de onderdoorgang naar de Tuinbouwstraat een balletje hooghoudt.

Maar... iedereen die wel eens in de Elandsgracht komt, ziet de naam Cruyff (gek genoeg met -y-) in combinatie met Smit op de gevel staan van nummer 98. Wat had de grootste Nederlandse voetballer met de Jordaan te maken, vraag je je dan af. Zijn biograaf, Auke Kok, helpt je uit de brand.

Aardappelhandel

Zijn ouders en grootouders waren geboren en getogen Jordaners. Zijn broer Henny is in 1944 in de Jordaan geboren. Zijn ouders hebben, zoals voor de oorlog wel voorkwam, op verscheidene plekken in de Jordaan gewoond. Bij de winkel die ze hadden. Ook hadden ze een kraam in de Lindengrachtmarkt. De opa van Johan had een aardappelhandel en ook een kraam op de Lindengrachtmarkt. Zijn opa, van moeders kant, was Hendrik Johannes Draaijer. Cruijff is naar zijn opa vernoemd: Hendrik Johannes, roepnaam Johan, toen hij klein was: 'Jopie'.

In de familiegeschiedenis van de Cruijffs vind je veel terug van de verhalen over ►

onderlinge steun en solidariteit in de Jordaan. Op sommige momenten leidde dat tot opstanden. In de bezettingstijd tot hulp aan onderduikers. Cruijffs ouders hadden geholpen bij het helpen aan onderduikadressen en brachten onderduikers eten en drinken. Na de oorlog werden ze beloond met een woning, ook weer bij een groentehandel in Betondorp, officieel Tuindorp Watergraafsmeer. Zijn opa en oma en andere familieleden bleven in de Jordaan wonen.

Voetbal

En het voetbal? In de Jordaan waren ze fan van een andere Amsterdamse club, Blauw Wit. Pas toen kwam bij Johan en zijn vader de sympathie voor Ajax op, het stadion was aan de overkant van de Middenweg, het had de bijnaam 'De Meer'. Het was niet zo groot, het kon maximaal 25.000 toeschouwers herbergen. Voor topwedstrijden werd uitgeweken naar het Olympisch Stadion. (Daar staat nu een beeldje met Johan Cruijff en Berti Vogels, ook hier -y-. Engstaligen mogen kennelijk de -ij- niet onder ogen krijgen...)

Cruijffs moeder Nel werkte op vrijwillige basis ook af en toe als hulp in de kantine van het Ajax-stadion. Johan zelf voetbalde op straat, er zijn beelden van hem bij en onder poortje naar de Tuinbouwstraat. Op school deed hij het niet goed. Zijn ouders haalden hem van de ULO af. Hij werd winkelbediende in een sportzaak op de Ceintuurbaan. Hij kon op die manier spelers van Ajax 1 van sportschoenen voorzien. Van het poortje naar het stadion was maar een kleine stap. Johan meldde zich in 1957 aan bij de jeugdopleiding van Ajax en kwam vrij snel in het hoogst jeugdelftal, waarmee hij in 1963 kampioen werd. Het volgende jaar debuteerde hij in Ajax 1,

het Nederlands elftal volgde twee jaar later.

Jordaan

Het voert te ver hier verder in te gaan op Johans verdere carrière. Voor zijn link met de Jordaan is het van belang te vermelden dat hij nog jaren zijn opa en oma (van moeders kant) is blijven bezoeken. Johan zelf zei later: "Er was een zeer sterke familieband. Omaatje was daar een soort standbeeld, waaronder al haar kinderen leefden. Oervitaal, intelligent en met humor hield ze de hele familie bij elkaar. Voor mij is de familie steeds een veilig bolwerk geweest. Je voelde je geborgen. Je leefde zonder angst."

De band met de Jordaan bleef dus gehandhaafd. Misschien ontstond zo het idee om samen met zijn broer Henny in 1968 de bekende sportzaak van Smit op de Elandsgracht over te nemen. Af en toe hielp Johan wel eens in de zaak. Henny klaagde dat Johan er maar weinig was. 'De klanten dachten soms dat ik Smit was.'

Het was een verschijnsel uit de tijd van het amateurvoetbal. Als voetballer of sporter in het algemeen moest je eigen inkomsten hebben en ook als profvoetballer was het handig 'iets achter de hand te hebben' voor na je sportjaren. Niet iedereen kan trainer of clubbestuurder worden. Faas Wilkes had een modezaak in Rotterdam, Coen Moulijn een schoenenzaak in de Maasstad en Jan Jongbloed een sigaren- en hengelsportwinkel in de Kinkerbuurt (Jan Hanzenstraat). Vlak bij de Jordaan had voetballer én hockeyer Henk Schijvenaar een bloemenzaak, Prinsengracht 290 bij de Elandsgracht.

Ook aan de hart-op-de-tong en impulsieve, niet altijd logische uitspraken ("Voor fergisse heb ik geen talent, dus ik maak eigenlijk geen foute..." , "Als je ►

niet schiet kèje niet score“, “Je gaat ‘t pas sien as je het door heb...” herkent men bij Johan de vrijpostige Jordaneze mentaliteit.

Verder bleek de Jordaan een goede voedingsbodem voor voetballers als Arie de Oude, Josje Vonhof, Theo van Duivenbode en Rob Rensenbrink. Johan had niet veel op met politiek, maar in de provo's zag hij wel iets, zoals zij het gemeentegedrag uitdaagden. Zo kwam Johan in 2012 bij een benoemingskwestie in het geweer tegen bestuurlijk voetbalgedrag (“Ik ben een Amsterdammer die zegt waar het op staat”).

<https://www.vriendenvanwatergraafsmeer.nl/johan-jordaan-amsterdam-cruijff/>

Auke Kok, *Johan Cruijff, de biografie*

Zomer aan zee

Door Peter Boer

In mei trokken Regina en ik met de camper door de Baltische landen; *Baltische Zielen* van Jan Brokken achterna. Het boek is als e-boek mee, maar ik krijg het niet geopend. Dat is maar goed ook, want anders reis je alleen naar de plekken waar Brokken eerder was. Hoe lees je zijn boek? Ik las vooraf zeker niet alles en maakte hier en daar een aantekening.

In Nida bezochten we het zomerhuis van Thomas Mann dat hij in 1929 liet bouwen, nadat hij de Nobelprijs voor literatuur kreeg. Nida was indertijd, net als Bergen, een dorp waar veel kunstenaars naartoe trokken. Het ligt op een landtong in het zuidoostelijke deel van de Oostzee: de Koerse Schoorwal, vernoemd naar de Koeren die er oorspronkelijk woonden. De Koerse Schoorwal is bijna 100 kilometer lang en tussen de 3 kilometer en 350 meter breed; nu bijna gelijkelijk gedeeld tussen Litouwen en het Russische Kaliningrad.

In de tijd dat Thomas Mann er op vakantie ging, was dit gebied deel van Oost-Pruisen en hoorde bij Duitsland. Nu is er halverwege een volledig afgesloten grens tussen Rusland en Litouwen.

Thomas Mann was met zijn gezin vaker in Nida op vakantie geweest; dat beviel zo goed dat hij besloot er een huis te laten bouwen. Het werd een huis met uitzicht op het Koerse Haf; het water tussen de Koerse Schoorwal en het vaste land en een half uur lopen van het strand van de Oostzee. Het huis is gebouwd in de stijl van de huizen op de Koerse Schoorwal; van hout met een rieten dak. Het is nu een museum waarin de geschiedenis van Mann en zijn werk wordt verteld met korte biografieën van Erika, Klaus en de andere vier kinderen van Thomas Mann. Bij die kinderen is geen sprake van heiligverklaring. Het is niet gemakkelijk geweest om te leven met deze beroemde vader. ➤

Het zomerhuis van Thomas Mann

Uitzicht uit Thomas Manns werkkamer

Thomas Mann (1875–1955) en onze Theo Thijssen (1879–1943) waren tijdgenoten en ze hielden allebei van de zee. Toen we naar Manns zomerhuis reden, dacht ik aan Bergen en het vakantiehuis aan de Komlaan 27; Thijssen huurde het van de Bergense kubistische architect Majella Cijffers, die dit huis zelf ontwierp. Op die plek staat geen gedenkteken waaruit blijkt dat Thijssen daar zomers lang met familie en vrienden verbleef. Ook ik fietste er vroeger vaak langs, op weg naar zee. Het huis wordt wel het Rietveldhuis genoemd; het valt altijd op. Dat er jaren eerder in de zomers zulke bekende bewoners waren, wist ik toen nog niet. Misschien komt het omdat we karig zijn met het onderhouden van schrijvershuizen.

Over de Koerse Schoorwal loopt een weg die sterk doet denken aan de Zee-weg van Bergen naar zee; met de ruisende dennenbomen, de zilte lucht, maar dan zonder het beeld van Herman Gorter.

Als we een en paar dagen thuis zijn, hoor ik op de radio over de expositie 'Nida, kunstenaarsdorp in Litouwen' in het Noord-Veluws museum in Nunspeet. Over het zomerhuis van Thomas Mann geen woord in de aankondiging; Mann wordt wel in een adem met Sigmund Freud genoemd. Freud en hij verbleven lang in een pension dat een belangrijke ontmoetingsplek werd voor schrijvers en kunstenaars. Het vakantiehuis moest toen nog gebouwd worden. In het zomerhuis verbleef de familie Mann slechts drie zomers. Vanaf 1933 woonde hij voornamelijk in Zurich en hij vertrok met zijn Joodse vrouw in 1938 naar de Verenigde Staten; in 1952 gingen ze terug naar Zwitserland en hij zou niet teruggaan naar Duitsland. Het zomerhuis raakte in verval en werd pas jaren later bekend als het zomerhuis van Thomas Mann.

Schrijvers hebben ruzie met Mark Zuckerberg

Door Nelleke Noordervliet

Schrijvers hebben ruzie met Mark Zuckerberg. Hij traint zijn AI modellen met hun teksten, hoewel ze dat hebben verboden, en zonder er voor te betalen. Hij gebruikt daarvoor de dubieuze database LibGen die vrije toegang verleent tot een gigantische hoeveelheid boeken. Maar copyright is heilig. De auteur bepaalt wie zijn werk mag verspreiden. Probeer dat maar eens vol te houden in het digitale universum. Toch kan het geen kwaad te grommen en te blaffen naar het baasje. Zuckerberg heeft veertien van mijn boeken tot zijn beschikking.

AI is een heel snelle leerling. In de afgelopen maanden heeft hij erg zijn best gedaan en produceert hij op verzoek steeds meer foutloze teksten. Hij is onmisbaar geworden voor scholieren en studenten. Om de docent te doen geloven dat de tekst echt door een mens is geschreven brengen studenten er opzettelijk kleine stilistische eigenaardigheden in aan. Omdat we willen dat niet AI maar de student iets leert wijzen we AI-teksten in het onderwijs af. We schrikken terug voor een toekomst waarin de mens een domme kracht is, overheerst en gestuurd door datacenters.

Uit nogal ingewikkeld maar erg interessant onderzoek blijkt dat door AI gemaakte poëzie niettemin hoger wordt gewaardeerd dan mensenpoëzie. AI ontroert. Nogal wiesdes.

Als je aan AI vraagt een mooi gedicht te schrijven heeft hij de statistiek aan zijn zijde. Hij weet wat werkt, al heeft hij niet zelf het gevoel erbij. De hoogst-persoonlijke emotie die een menselijke dichter in zijn tekst stopt legt het af tegen de statistiek van ontroering. Een soort algemeen, ontmenselijkt idee van de traan. Niet het unieke maar het gemiddelde. Het is het geheim van de bestseller.

Omdat AI niet meer weg te denken is, kunnen we AI maar liever trainen met goede, interessante en originele teksten. Tegen betaling uiteraard. Ik weet het, we leveren een verloren strijd. Maar als we die strijd voor de unieke, originele tekst niet blijven voeren en als we die teksten niet blijven maken, wordt de taal van de machine de baas. Dan gaan de mensen zwijgen. Dan gaat de taal dood. Dan spreken onze politici de taal van de machine. Als we naar het redenaarstalent van de huidige kamerleden kijken zijn we al een heel eind op weg. Dan krijgt Henk te Velde geen interessante stof meer en komen we nooit meer een prachtige metafoor tegen als die waarmee Simon Carmiggelt het

taalgebruik van Dries van Agt beschreef: “Het lijkt of hij de opdracht heeft een tot de rand gevuld borrelglaasje zonder morsen naar de top van de Mount Everest te brengen.” Dat kan AI niet. Dat snapt AI niet Echt niet.

De wandelingen van het Theo Thijssen Museum 2025

In de zomermaanden organiseert het Theo Thijssen Museum rondleidingen door het Amsterdam van Theo Thijssen. De wandelingen gaan door de Jordaan en hebben verschillende thema's. De Jordaan was niet alleen het decor van Thijssens jeugd, maar ook van een aantal van zijn boeken: *Kees de Jongen*, *Het taaie ongerief* en *In de ochtend van het leven*.

Het Theo Thijssen Museum biedt op verzoek ook gegidste wandelingen aan buiten het reguliere zomerprogramma bij een minimumaantal aanmelders van 5 personen (minder kan ook, maar dan wordt het minimumtarief van 50 euro in rekening gebracht)

De thema's zijn:

- 'De Jordaan van Theo Thijssen' (startpunt museum)
- 'Literatuur in de Jordaan, de Jordaan in de literatuur' (startpunt Thijssen Standbeeld)
- 'De Rode Jordaan' (startpunt museum)

De prijs voor de wandeling is 10 euro per persoon, inclusief toegang tot het museum. Voor vrienden van het museum en kinderen tot 12 jaar is de prijs 5 euro.

Aanmelden via
info@theothijssenmuseum.nl

Zomerprogramma wandelingen

zondag 29 juni

'De Jordaan van Theo Thijssen'
gids: Bernard Kruithof

zondag 6 juli

'Literatuur in de Jordaan, de Jordaan in de literatuur'
gids: Hans Huijboom

zondag 13 juli

'De Jordaan van Theo Thijssen'
gids: Jan van Oirschot

zondag 20 juli

'De rode Jordaan'
Gids: Dennis Bos

zondag 27 juli

'De Jordaan van Theo Thijssen'
Gids: Annemarie Fritschy

zondag 3 augustus

'De Jordaan van Theo Thijssen'
gids: Bernard Kruithof

zondag 10 augustus

'De Jordaan van Theo Thijssen'
gids: Hans Huijboom

zondag 17 augustus

'De rode Jordaan'
gids: Dennis Bos

zondag 24 augustus

'De Jordaan van Theo Thijssen'
gids: Jan van Oirschot

zondag 31 augustus

'De Jordaan van Theo Thijssen'
gids: Annemarie Fritschy

Over politieke neutraliteit

Door Floris Boudens

Is het fascisme terug? Met deze vraag opent Erik Ex zijn onderwijscolumn in [Trouw](#). Het is niet mijn bedoeling om die column over te doen. Het antwoord is dat de experts deze vraag positief beantwoorden. Wel zijn er nuances aan te brengen. Zo zijn de demarcatielijnen diffuus, maar een grove indicatie kan worden gegeven als de beweging in kwestie gewelddadig is.

Het onderwerp is hier de spanning die ik ervaar bij het lesgeven, die te maken heeft met mijn politieke kleur. Het punt van onderwijs is natuurlijk niet het geven van de eigen mening, maar bij geschiedenis kunnen politiek-theoretische overwegingen wel een rol spelen bij het interpreteren van het verleden. Dit sijpelt door in de gekozen onderwerpen, voorbeelden, metaforen en vragen. Kortweg: politieke neutraliteit bestaat niet. Betekent dat dat ik het ook niet hoeft te proberen?

De zaak wordt nog complexer wanneer men bedenkt dat wat we 'neutraal' noemen, eigenlijk het reproduceren van de status quo is. Het curriculum dat ik geacht wordt te doceren doet zich bijvoorbeeld neutraal voor, maar is dat niet. Het is eerder een lofzang op de westerse beschaving die door de verlichting en het liberalisme een morele suprematie vertegenwoordigt. Middels het behandelen van verschillende perspectieven probeer ik dat een beetje uit

te dagen, maar onderaan de streep krijgen leerlingen een westers en liberaal verhaal mee.

Dat wringt met mijn eigen opvattingen, maar ik hou mij geregeld gedeisd. Slik dingen in. Temper mijn begeestering. Een voorbeeld: we behandelen het ontstaan van een multiculturele samenleving, de paragraaf eindigt met de opkomst van Pim Fortuyn. Ik trek die lijn door naar Wilders. Ik aarzel hoe ik het moet duiden.

Dezelfde dag heb ik gelezen dat Ilja Leonard Pfeijffer in *HP/De Tijd* schrijft: 'Er wordt vaak betoogd dat Geert Wilders ondanks zijn apert discriminatoire gedachtengoed ... geen fascist genoemd mag worden omdat hij niet oproept tot geweld. Maar als hij ... het een fantastisch initiatief noemt dat burgers het recht in eigen hand nemen tegen een specifieke bevolkingsgroep [burgergrensbewaking bij Ter Apel] ... dan zet hij wel degelijk aan tot geweld.'

Ik vind het een goed punt, en het zou de stof van de twintigste eeuw betekenisvol maken door deze te verbinden met het heden. Maar kan de leider van een partij waar een kwart van Nederland op stemt echt fascistisch noemen? Ik durfde dit keer niet. Ik zeg tegen mezelf dat ik dapperder keuzes kan maken zodra ik een vast contract heb, maar ik vraag me af of dat waar is. De lachende derde: Wilders.

De schrijvers van deze editie

Peter Boer is journalist/schrijver en redacteur van *De Digitale Bode*. In 2010 debuteerde Peter met zijn boek *Vol Hoofd*. Volgens Theodoor Holman: “Toegewijd en ingetogen; de herinnering aan Theo Thijssen waardig.” Tot 2024 schreef hij voor een Utrechts magazine columns en verschillende rubrieken, waarvan *Het politieke nest* de laatste was. Een niet onbelangrijk motto van hem: Een schrijver van stukjes gaat niet met pensioen.

Floris Boudens is opgeleid als historicus en docent. Momenteel werkzaam als docent geschiedenis aan het Trinitas Gymnasium te Almere. Zijn onderzoek richt zich op verschillende vormen van democratisch onderwijs. Daarnaast is Floris politiek actief. Na jaren voor de SP te hebben gewerkt, is hij nu betrokken bij de afsplitsing ‘Revolutionair Socialistische Partij’ (RSP).

Contact: florisboudens@hotmail.com.

Trudy Franc is oud-onderwijzeres, Amsterdammer in hart en nieren, Theo Thijssen- en geschiedenis-liefhebber en ex-bewoner van de Jordaan. Daar is ze met bloedend hart vertrokken. Maar in het Theo Thijssen Museum valt alles weer op zijn plaats. Zij is redactielid van de wijkkrant Jordaan&Gouden-Reael.

Hans Huijboom is historicus en oud-leraar geschiedenis, een uit Rotterdam geïmporteerde Amsterdammer. Hij geeft als vrijwilliger Nederlandse les aan anderstaligen. Hij is een van de wandelgidsen van het Theo Thijssen Museum. Ook schrijft Hans over wandelen. Onder meer *Lichtvoetig&Loodzwaar*, *Bloed*, *Zweet&Paden* en *Doorgaand of doodlopend?*

Rob de Klerk is econoom, maar ook overtuigd lezer, filmkijker en grootvader. Binnen het Theo Thijssen Museum tot voor kort actief als bestuurslid, wandelgids en redacteur van *De Digitale Bode*.

Nelleke Noordervliet is alom geprezen als een van de veelzijdigste, stilistisch vaardige schrijvers in de hedendaagse literatuur. Ze studeerde Nederlands in Leiden en Utrecht. Zij schrijft columns voor *Trouw* en OVT-VPPO. Haar roman *Het bewind van de gelukkigen* verschijnt in september 2025.